

Makroprudenciálny komentár

September 2022

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
EUROSYSTEM

Zhrnutie

- Expanzívne tendencie vo finančnom sektore pretrvávajú. Ich intenzita však rastie pomalšie ako v predchádzajúcich štvrtrokoch. Pretrváva aj zvýšená možnosť tvorby rizík spojených s finančným cyklom.
- Silný rast úverov domácnostiam pokračuje, zatiaľ ho nepribrzdili ani rastúce úrokové sadzby. Motívy pre zadlžovanie sa súkromného sektora ostávajú silné, avšak zosilňujú sa faktory tlmiace dopyt po úveroch.
- Výraznejšie rástli aj úvery podnikom, ktoré v dôsledku rastúcich cien potrebujú zvyšovať objemy úverov na financovanie svojich investícií a prevádzky.
- Ceny nehnuteľností pokračovali v silnom medziročnom raste, objavujú sa však náznaky zmierňovania.
- Rastúce úrokové marže a silný rast na úverovom trhu pomáhajú zlepšovať ziskovosť bankového sektora. Banky si udržiavajú dostatočnú kapitálovú primeranosť.

V komentári sa ďalej dozviete:

Aktuálne trendy v bankovom sektore	2
Ceny elektriny a výdavky domácností	3
Čo je nové vo svete makroprudenciálnej politiky	6
Banky menia svoje správanie v oblasti likvidity	7

Proticyklický kapitálový vankúš sa nemení

Dôvody pre zadlžovanie sa súkromného sektora ostávajú prítomné. Napriek zhoršujúcim sa vyhlídkam ekonomického vývoja pracovný trh ostáva pomerne stabilný. Zvýšená inflácia odrádza domácnosti od sporenia a v kombinácii s obavami z pokračujúceho rastu úrokových sadzieb a cien nehnuteľností ich motivuje k zadlžovaniu sa. Úvery ostávajú dostupné napriek rastúcim úrokovým sadzbám. K silnému rastu úverov domácnostiam sa už pred časom pridali aj úvery podnikovému sektoru, keďže podniky v prostredí rastúcich cien majú potrebu financovať tak svoju prevádzku, ako aj investície. V ďalšom období sa však dá očakávať posilňovanie faktorov tlmiacich dopyt po úveroch. Banky ostávajú aj naďalej kapitálovo dostatočne odolné a schopné uniesť riziká, ktoré sú prítomné. Vzhľadom na tieto skutočnosti aktuálne nie je potrebné ďalšie zvyšovanie proticyklického kapitálového vankúša.

Riziká spojené s vojenskou agresiou na Ukrajine, hrozba prerušenia energetických dodávok a pretrvávanie rastu cien, predovšetkým energií, ostávajú v ekonomike prítomné. Zhoršenie situácie na pracovnom trhu vplyvom nepriaznivého ekonomického vývoja a silný rast nákladov v dôsledku rastúcich cien, predovšetkým energií, sa môžu nepriaznivo prejavovať v platobnej schopnosti domácností a podnikov. Preto NBS vývoj uvedených rizík detailne monitoruje.

Očakávaný vývoj proticyklického kapitálového vankúša v ďalšom štvrtroku

NBS neočakáva potrebu zmeny proticyklického kapitálového vankúša v ďalšom štvrtroku.

Dá sa predpokladať, že expanzívne tendencie na finančnom trhu budú pretrvávajú, ale postupne by sa ich intenzita mala vzhľadom na ekonomický vývoj a sprísňovanie menovej politiky zmierňovať. Riziká spojené s finančným cyklom sa však aj naďalej budú akumulovať v portfóliách bánk. Aktuálna úroveň kapitálu v bankách by však mala byť postačujúca pre krytie týchto rizík.

V prípade naplnenia rizík a ich nepriaznivého vplyvu na finančný sektor je NBS pripravená uvoľniť v potrebnej miere proticyklický kapitálový vankúš s cieľom poskytnutia priestoru na krytie nadmerných strát vzniknutých v dôsledku týchto rizík.

Proticyklický kapitálový
vankúš:

1,50 %

S účinnosťou od 1. 8. 2023

Domácnosti sa zadlžujú, avšak motivácie k zadlžovaniu sa môžu postupne slabnúť

Úvery domácnostiam si aj v druhom štvrtroku udržali dvojciferný rast. Medziročne ich objem vzrástol o 10,9 %. Zvyšovanie úrokových sadzieb v dôsledku ich nárastu na finančných trhoch sa tak nateraz zásadnejšie neprejavilo v tempe poskytovania úverov. A to aj napriek tomu, že sadzby pri nových úveroch domácnostiam vzrástli a aktuálne už dosahujú úroveň z konca roka 2018¹. Ľudí k zvyšovaniu zadlženosti motivuje pokračujúci rast cien nehnuteľností, stále zrýchľujúca sa inflácia, očakávania z pokračujúceho rastu úrokových sadzieb a pretrvávajúca priaznivá situácia na trhu práce. Aj naďalej je úverový rast pri domácnostiach ťahaný úvermi na bývanie², pričom spotrebiteľské úvery zaznamenávajú ešte stále mierny medziročný pokles³. Úvery domácnostiam tak rástli tretím najrýchlejším tempom v EÚ⁴. Tempo zvyšovania cien v ekonomike však v posledných mesiacoch už predbehlo rast úverov.

Banky však očakávajú zmiernenie dopytu po úveroch v ďalšom období⁵. V nadchádzajúcom období sa dá očakávať zosilňovanie faktorov brzdiacich dopyt po úveroch. Bude to v dôsledku rastúcich úrokových sadzieb, znižovania motivácie k refinancovaniu úverov, ochladenia aktivity na trhu nehnuteľností, ako aj zvýšenej neistoty domácností v dôsledku nárastu cien, predovšetkým energií, a s tým spojenej zvýšenej obozretnosti ľudí.

Podiel predčasne splatených úverov sa výrazne znížil⁶. Naznačuje to zmiernenie záujmu o refinancovanie po silnej jarnej vlne, keď časť klientov už refinancovala svoje úvery v predchádzajúcom období a u ďalšej časti klientov už ich záujem o tento krok pri aktuálnych úrovniach úrokov slabne. Aktuálne je už výška úrokovej sadzby pri nových úveroch o 0,8 p. b. vyššia ako pri existujúcich úveroch⁷. Refinancovanie úverov pri nízkych úrokových sadzbách využívali najmä tí, ktorým veľké finančné ťažkosti aj tak nehrozia. Naopak tí, čo by to viac potrebovali, sa tejto šance chopili v menšej miere⁸. Zároveň postupne opadáva zvýšený záujem o najdlhšie fixácie, keď nárast záujmu v prospech strednodobých fixácií bolo možné pozorovať najmä v prvom štvrtroku.

Miera zlyhaných úverov ostala v posledných mesiacoch pri úveroch domácnostiam stabilizovaná, keď úvery domácnostiam nezaznamenali žiadnu výraznejšiu zmenu a podiel zlyhaných spotrebiteľských úverov poklesol iba mierne⁹.

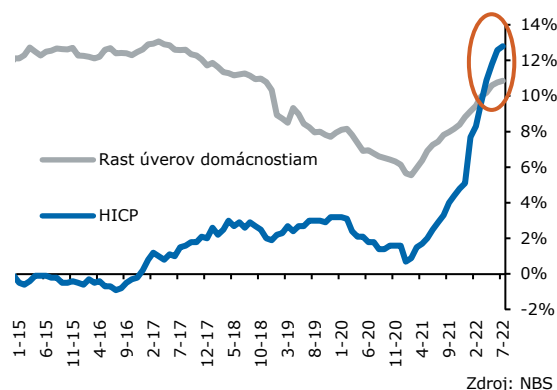

Nehnutel'nosti si udržujú silný rast cien, objavujú sa však náznaky zmiernenia

Trh nehnuteľností sa do začiatku leta vážnejšie nezakolísal, ceny na tomto trhu si zatiaľ udržali mimoriadne dynamický rast. V polovici tohto roka bola cena domov a bytov v priemere vyššia o štvrtinu¹⁰, než ako tomu bolo pred rokom. V prvom štvrtroku zaznamenali dokonca nehnuteľnosti na Slovensku druhý najrýchlejší rast z celej EÚ, ktorý bol dvojnásobne rýchlejší ako rast cien nehnuteľností v eurozóne. Vyše 20 % rast si udržuje aj trh novostavieb, avšak tempo rastu ich cien už v druhom štvrtroku nezrýchľovalo. Ceny bytov rástli dvojciferným tempom vo všetkých krajinách a pri všetkých veľkostiach.

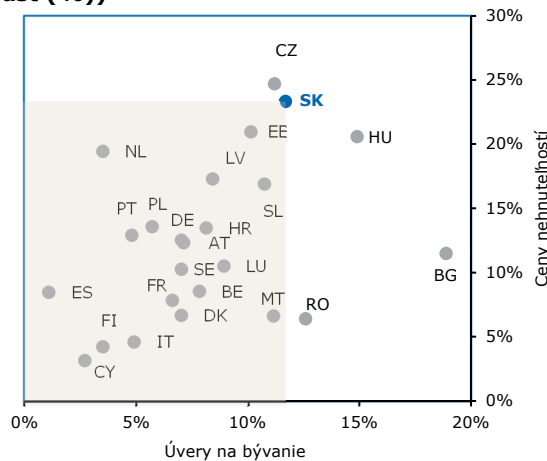
Tempo ich medzištvrtročného rastu sa však začína postupne zmiernovať. Isté zmeny je možné pozorovať aj na strane ponuky, kde po vyše roku poklesov došlo v druhom štvrtroku 2022 k nárastu počtu inzerovaných bytov. Mohlo by to indikovať, že k predajom nedochádza s takou rýchlosťou, ako tomu bolo v predchádzajúcom období. Dostupnosť bývania sa v dôsledku dlhodobého silného rastu cien a v posledných mesiacoch aj zvyšovaním úrokových sadzieb postupne oslabuje. Napriek pokračujúcemu rastu miezd je na kúpu jedného m² potrebné v priemere pracovať dlhšie, než ako tomu bolo pred rokom.

Graf 1 Inflácia už predbehla tempo rastu úverov (medziročný rast inflácie (HICP) a úverov domácnostiam, %)

Zdroj: NBS

Graf 2 Zrýchlený rast úverov a cien nehnuteľností je možné pozorovať vo viacerých krajinách EÚ, Slovensko však patrí k najrýchlejšie rastúcim krajinám (medziročný rast (%))

Zdroj: ECB, NBS

¹ Úrokové sadzby pri nových úveroch domácnostiam počas druhého štvrtroku 2022 v priemere vzrástli o 0,9 p. b. na 2,5 %, v júli až na 3,1 %.

² Rast úverov na bývanie dosiahol k júlu 2022 tempo 12,8 % medziročne.

³ Rast spotrebiteľských úverov zostal aj k júlu 2022 mierne záporný s hodnotou -1,2 % medziročne.

⁴ Na konci druhého štvrtroku 2022 rástli rýchlejšie úvery domácnostiam už len v Bulharsku a Litve, rovnako rýchlo ako na Slovensku rástli úvery v Maďarsku.

⁵ Výsledky prieskumu úverových štandardov medzi bankami, Bank lending survey za druhý štvrtrok 2022.

⁶ Z dlhodobého priemeru 1,0 % sa podiel úverov refinancovaných do inej banky na celkovom portfóliu úverov postupne vyšplhal na 1,8 % v máji 2022, no do júla 2022 poklesol na 1,1 %.

⁷ Kým priemerná úroková miera na stave úverov domácnostiam dosahovala v júli úroveň 2,2 %, pri nových úveroch bola už na úrovni 3,1 %.

⁸ Tejto téme sa venuje analytický komentár: „(Ne)využitá príležitosť: Ako sa domácnosti chopili šance zafixovať si nízky úrok na dlhšie obdobie?“.

⁹ Podiel zlyhaných úverov pri úveroch na bývanie bol na úrovni 1,2 % a pri spotrebiteľských úveroch počas druhého štvrtroku 2022 poklesol o 0,2 p. b. na 7,5 %.

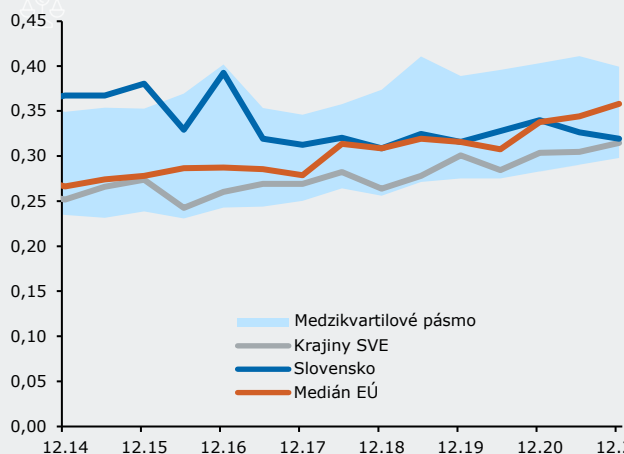
¹⁰ Kým cena bytov sa na konci druhého štvrtroku 2022 medziročne zvýšila v priemere o 28,2 %, cena domov a v il vzrástla o 19 %.

Box 1: Ceny elektrickej energie a výdavky domácností

Otázka mimoriadneho nárastu nákladov na energiu je dnes aktuálna vo všetkých európskych krajinách. Na pozadí celého problému je predovšetkým pokles dodávok zemného plynu z Ruska. Samotná výška ceny elektriny pre domácnosti v príslušnej krajine závisí aj od jej energetického mixu ako aj od lokálnych regulácií alebo daní a poplatkov. Hlavnou neznámou aj naďalej ostáva najmä cena elektriny na rok 2023, kde viaceré krajiny prezentovali možné scenáre so zásadným cenovým nárastom.

V rámci EÚ dnes patrí Slovensko medzi krajiny s relatívne nižšou cenou elektriny pre domácnosti. Vyjadrené v parite kúpnej sily, jednotková cena elektriny pre domácnosti vrátane všetkých daní a poplatkov bola na Slovensku v posledných rokoch na úrovni mediánu EÚ (Graf 3). V roku 2021 sa pre slovenské domácnosti priemerná cena elektriny znížila, pričom išlo o jedinú krajinu v EÚ s materiálnym poklesom ceny v tomto období. V rámci EÚ pritom existuje značná skupina štátov, kde domácnosti zaznamenali dvojnásobné miery nárastu cien elektriny (Graf 54).

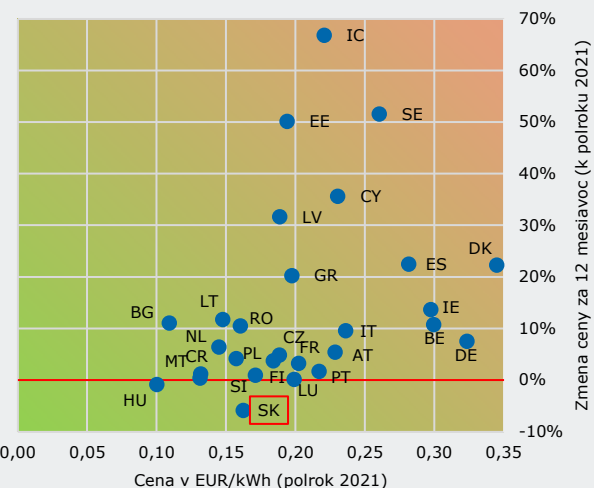
Graf 3 Prímemerné ceny elektriny pre domácnosti v krajinách EÚ (EUR/kWh, ceny vyjadrené v parite kúpnej sily)

Zdroj: Eurostat

Poznámka: SVE - krajiny strednej a východnej Európy.

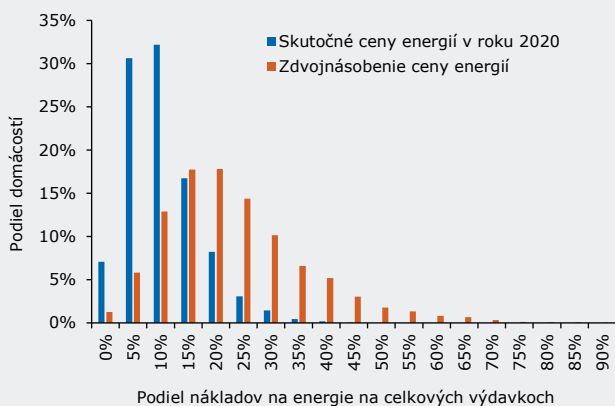
Graf 4 Aktuálna cena elektriny pre domácnosti a jej zmena v porovnaní s rokom 2020 (EUR/kWh, bežné ceny)

Zdroj: Eurostat

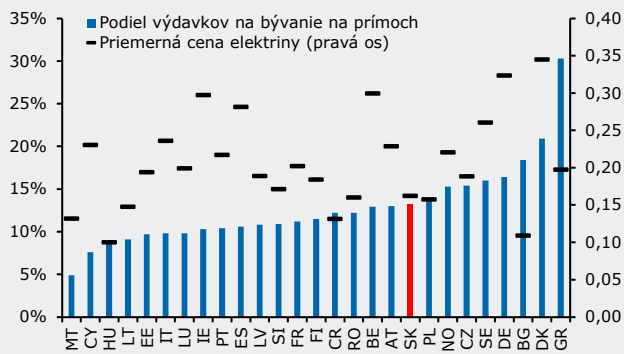
Aktuálne nižšia cena elektriny pre slovenské domácnosti však neznamená, že sú vystavené menšiemu riziku v prípade nárastu cien. Navyše, situácia v slovenských domácnostiach je rôznorodá z hľadiska príjmov aj štruktúry výdavkov. Dôležitým ukazovateľom citlivosti je v tomto prípade podiel nákladov na energiu¹¹ na príjmoch alebo výdavkoch jednotlivých domácností. Napríklad v roku 2020 bol priemerný podiel nákladov na energiu na celkových nákladoch 13 %, pričom hranicu 20 % podielu energií v spotrebnom koši prekračovalo 13 % domácností (modré stĺpce v Graf 5). Prípadné zdvojnásobenie nákladov na energiu¹² by priemernú hodnotu tohto ukazovateľa zvýšilo na 26 % a v pásme nad 20 % by sa za týchto okolností nachádzalo až 62 % domácností (oranžové stĺpce v Graf 5). Kým slovenské domácnosti majú jednu z najnižších cien elektrickej energie v rámci krajín EÚ, napriek tomu podiel ich výdavkov na bývanie na celkových príjmoch patrí v Európe k tým vyšším (Graf 6). Nižšia jednotková cena elektriny tak nezaručuje nižší podiel celkových nákladov na bývanie na príjmoch domácností.

Graf 5 Podiel nákladov na energiu na celkových výdavkoch slovenských domácností (%)

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné výpočty

Graf 6 Podiel nákladov na bývanie na príjmoch domácností a priemerná cena elektriny (% , EUR/kWh)

Zdroj: Eurostat

¹¹ Plyn, elektrina, pevná a kvapalná palivá do domácnosti a tepelná energia.

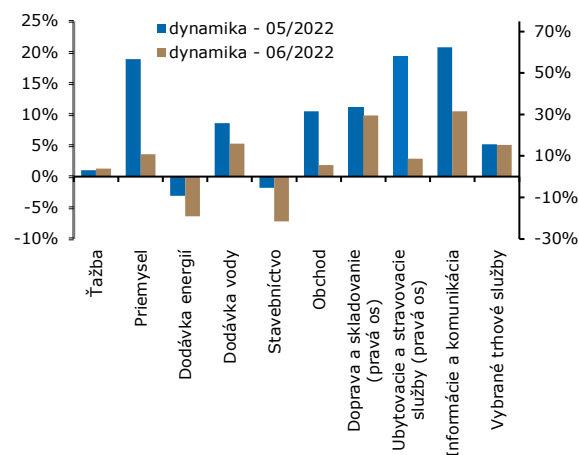
¹² Odhadnutý je len čistý efekt zvýšenia ceny energií pre domácnosti, bez zahrnutia sekundárnych efektov do cien tovarov a služieb.

Úvery podnikom dynamicky rástli na pozadí bezprecedentného rastu cien vstupov a zhoršujúceho sa ekonomického výhľadu

Prudký rast cien vstupov a rastúca neistota vedie k silnejším obavám podnikov z ďalšieho vývoja. Podnikový sektor aktuálne čelí výraznému nárastu cien vstupov, obzvlášť bezprecedentnému nárastu cien energií. Túto situáciu reflektuje plošný pokles indikátorov ekonomického sentimentu naprieč krajinami EÚ, ktoré naznačujú pokles ekonomickej aktivity v nadchádzajúcom období. Zhoršovanie situácie vidieť predovšetkým na spomaľovaní tempa tak zahraničného obchodu ako aj tržieb. Ich rasty naďalej dosahujú dvojciferné hodnoty, avšak ceny vstupov rastú výrazne rýchlejšie. Medziročná dynamika tržieb spomalila o viac ako 8 p. b. a k júnu dosiahla 20 %. V porovnaní s rastom cien priemyselných výrobcov je tempo rastu tržieb menej ako polovičné¹³. Zmiernenie vo vývoji tržieb bolo pomerne plošné, avšak rôznej intenzity. Najvýraznejší príspevok k spomaleniu tržieb mal priemysel, kde naďalej pretrvávajú problémy s dodávkami komponentov, avšak v nasledujúcich mesiacoch budú dominantným faktorom ceny energií.

Graf 7 Spomalenie tržieb bolo pomerne plošné (dynamika tržieb v stálych cenách (%), medzimesačná zmena (%))

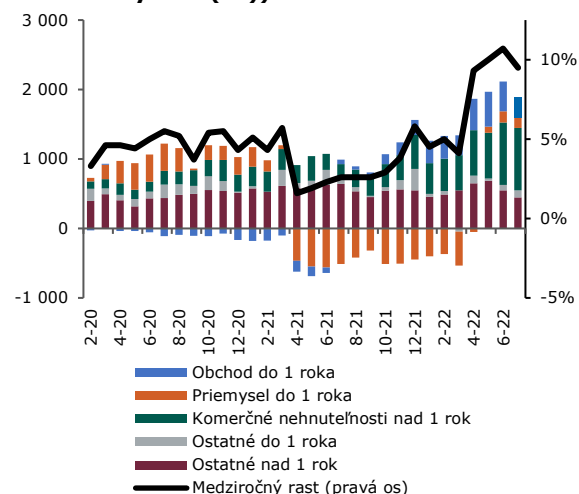
Zdroj: NBS

Zhoršovanie situácie ekonomiky vidieť aj na vývoji zahraničného dopytu. Medziročná dynamika hodnoty vyvezeného tovaru prudko spomalila¹⁴, keď k najvýraznejšiemu zvoľneniu došlo vo vývoze automobilov a ich častí. Ale spomalila aj väčšina ostatných tovarov, najmä kovy (železo a ocel) a chémia. Podobný vývoj možno pozorovať na aj na strane dovozu¹⁵. Pribrzdenie rastu sa týkalo širokého spektra tovarov. Napriek stále dvojciferej dynamike zahraničného obchodu je táto dynamika ťahaná takmer výlučne nárastom ceny obchodovaných tovarov.

Rast podnikových úverov sa už niekoľko mesiacov¹⁶ pohybuje blízko 10 % hranice. Mierne spomalenie v mesiaci júl najviac ovplyvnili úvery so splatnosťou nad 5 rokov¹⁷, ale čiastočne aj krátkodobé úvery. Krátkodobé úvery naďalej rastú dvojciferným medziročným tempom¹⁸. Najvýraznejší príspevok k rastu si zachovali strednodobé úvery¹⁹.

Za dôležitý faktor, ktorý stojí za úverovou dynamikou, možno označiť výrazný nárast cien v ekonomike. Dominantný efekt mali vysoké ceny energií, ktoré ďalej ovplyvňujú ceny v ostatných sektoroch ekonomiky²⁰. S rastúcimi cenami vstupov podnikov rastie aj objem prostriedkov potrebných na financovanie prevádzky. Najvýraznejší rast krátkodobého financovania vidieť v obchode, ktorý je nasledovaný priemyslom²¹.

Graf 8 Rast podnikových úverov ťahali hlavne komerčné nehnuteľnosti a krátkodobé úvery v obchode a priemysle (príspevok k medziročnému rastu (mil. EUR), medziročný rast (%))

Zdroj: NBS

Pri strednodobých úveroch so splatnosťou nad jeden rok akceleráciu úverovej dynamiky tvorili úvery sektoru komerčných nehnuteľností, ktoré medziročne narástli o 17,3 %. Rastúce ceny stavebných prác a materiálov mohli potiahnuť túto úverovú dynamiku. Väčšinu prírastku objemu úverov tvorili už existujúce projekty, čo môže naznačovať dofinancovanie rastúcich nákladov na výstavbu. Zároveň však pokračoval aj rast úverov v dôsledku potreby financovania nových projektov.

V kontexte ostatných krajín EÚ nie je aktuálny rast úverov ničím výnimočným. V rámci strednej a východnej Európy je rast úverov podnikom na Slovensku na mediáne a v prípade celej EÚ na úrovni prvého kvartilu.

¹³ Ceny priemyselných výrobcov medziročne k júnu narástli o 43 %.

¹⁴ Medziročný rast exportu spomalil o takmer 18 p. b. na úroveň 13 %.

¹⁵ Medziročný rast importu spomalil o takmer 14 p. b. na úroveň 17 %.

¹⁶ Medziročný rast podnikových úverov medzimesačne spomalil o 0,4 p. b. na úroveň 9,5 % k júlu 2022.

¹⁷ Medziročný rast úverov so splatnosťou viac ako 5 rokov spomalil o viac ako 1 p. b. a k júlu dosiahol úroveň 7,7 %.

¹⁸ Objem krátkodobých úverov sa medziročne zvýšil o 12,5 %.

¹⁹ Medziročný rast strednodobých úverov so splatnosťou od 1 do 5 rokov medzimesačne zrýchľoval o 1,7 p. b. na úroveň 20,7 %.

²⁰ Napríklad ceny poľnohospodárskych produktov stúpili medziročne takmer o polovicu, pričom výrazný nárast nastal v júli. Ceny stavebných prác sú medziročne vyššie o 14 % a ceny stavebných materiálov o 24 %.

²¹ Popri obchode a priemysle prispievajú k rastu krátkodobých úverov aj stavebníctvo, dodávka energií a odborné činnosti.

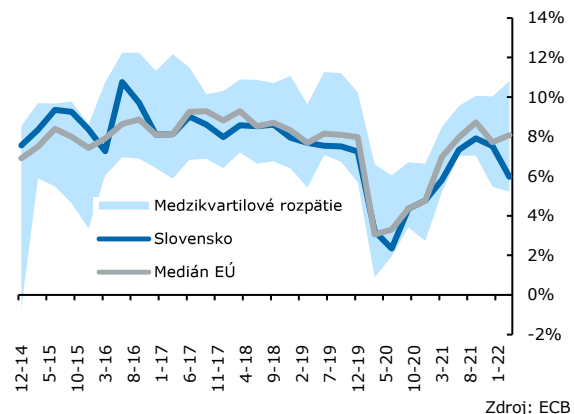

Z pohľadu zisku zažívajú banky priaznivé časy

Silný rast úverov a postupne narastajúce úroky sa priaznivo prejavili aj v hospodárení bánk. Hoci zisk bánk už tak výrazne nerastie, než ako tomu bolo počas minulého roka²², viaceré banky dosiahli najlepšie hospodárenie za ostatné roky. Čistý zisk bankového sektora medziročne vzrástol o 1,2 %²³. K nárastu zisku významnou mierou prispeli čisté úrokové príjmy²⁴. Nízke úrokové marže, ktoré v uplynulej dekáde významným spôsobom vytvárali tlak na hospodárenie bánk, sa vplyvom zvyšujúcich sa úrokových sadzieb postupne začínajú stabilizovať²⁵. Napriek rastúcim úrokom sa však bankám darí udržiavať silné tempá rastu úverov. V dôsledku vyššej produkcie, predaja poistných a investičných produktov tretích strán, ako aj poplatkovej politiky bánk vzrástli aj čisté príjmy z poplatkov a provízií²⁶. Priaznivo na ziskovosť bánk vplyva fakt, že banky aktuálne nie sú nútené, vzhľadom na aktuálne nízke miery zlyhaných úverov a konzervatívny prístup v predchádzajúcich rokoch, pristupovať k zvýšenej tvorbe opravných položiek. Tvorba opravných položiek sa síce medziročne zvýšila na 1,7-násobok²⁷, išlo však o dôsledok návratu k ich bežnej tvorbe v predkrízových rokoch, zatiaľ čo ostatné dva roky boli poznačené výkyvmi v ich tvorbe vyvolanými krízou. Zvyšujúca sa inflácia a nároky na investície do oblasti informačných technológií spôsobujú tlak na rast prevádzkových nákladov, ktoré medziročne vzrástli o 3,3 %²⁸. Aj napriek medziročne lepším výsledkom slovenských bánk, ziskovosť domáceho bankového sektora ešte viac zaostala za krajinami EÚ²⁹.

Banky sú kapitálovo dostatočne silné. Miera ich kapitálovej primeranosti síce medziročne poklesla o 1,6 p. b. na 19,2 %, aj naďalej však ostala nad úrovňou spred koronakrízy³⁰. Odlišný vývoj bol však zaznamenaný medzi významnými a menej významnými bankami. Kým systémovo významné banky v druhom štvrtroku 2022 najmä v dôsledku silného rastu úverov znížili svoju kapitálovú primeranosť³¹, systémovo menej významné banky v dôsledku pripísania ziskov v druhom štvrtroku 2022 zvýšili svoju solventnosť³². Štruktúra kapitálu ostáva stabilná, keď takmer 90 % tvorí kapitál najvyššej kvality CET1.

Graf 9 Hoci zisk slovenských bánk sa v posledných rokoch zlepšil, v porovnaní s európskymi bankami sú menej ziskové (ROE v % vlastného kapitálu)

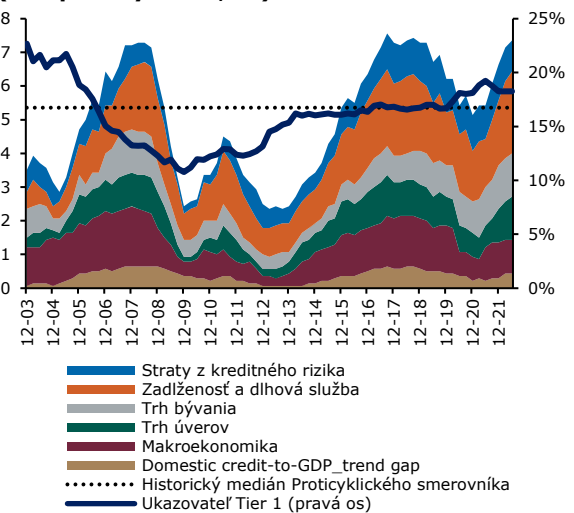
Zdroj: ECB

Tvorba nerovnováh vo finančnom sektore ostáva vysoká

Expanzívne trendy vo finančnom sektore sa v uplynulom štvrtroku ešte zosilnili, najmä v dôsledku silného rastu na trhu úverov a trhu nehnuteľností. Ukazovateľ finančného cyklu Proticyklický smerovník sa priblížil k svojim maximám z rokov 2008 a 2018. Znamená to, že pravdepodobnosť tvorby nerovnováh spojených s vývojom finančného cyklu je vysoká. Prispieva k tomu predovšetkým vývoj na úverovom trhu a trhu nehnuteľností. Finančný cyklus zatiaľ nereagoval ani na postupné zvyšovanie úrokových sadzieb. Priaznivý vývoj na trhu práce, pretrvávajúci rast miezd a obava z nižšej dostupnosti bývania v dôsledku rastúcich cien nehnuteľností a zvyšovania úrokov vytvárajú silné motívy pre zadlžovanie sa domácnosť. Zároveň v dôsledku zvýšenej potreby financovania svojej prevádzky a investícií udržiavajú silný rast aj úvery podnikovému sektoru. Deväť zo štrnástich indikátorov, ktoré vstupujú do Proticyklického smerovníka, kompozitného indikátora finančného cyklu, sa už aktuálne nachádzajú blízko svojich historických maxim. Tento vývoj potvrdzuje opodstatnenosť aktuálne zvýšenej úrovne Proticyklického kapitálového vankúša. Ďalší vývoj naznačuje, že v dôsledku zmiernenia ekonomického rastu a zosilňovania faktorov tlmiacich úverový dopyt by expanzívne tendencie vo finančnom sektore mali postupne oslabovať.

Graf 10 Finančný cyklus sa už nachádza blízko svojich maxim (kompozitný index, %)

Zdroj: NBS

Poznámka: Vyššie hodnoty indexu naznačujú intenzívnu tvorbu nerovnováh.

²² V uplynulom roku sa však bankový sektor zotavoval z koronakrízy a významnejšie ťažil aj z efektov cieľených dlhodobých refinančných operácií ECB (TLTRO III).

²³ Na konci júla 2022 dosiahli banky čistý zisk v objeme 452 mil. €, čo predstavovalo medziročný nárast o 5 mil. €.

²⁴ Čistý úrokový príjem bánk medziročne vzrástol o 1,9 % (približne o 18 mil. €).

²⁵ Čistá úroková marža dosiahla k júlu 2022 hodnotu 1,5 %, t. j. o 13 b. b. menej ako pred rokom.

²⁶ Medziročný rast o 14 %, čo predstavovalo prírastok o takmer 53 mil. € k júlu 2022.

²⁷ Medziročný nárast čistej tvorby opravných položiek o 71 % (o 41 mil. €).

²⁸ Medziročný nárast o 25 mil. €.

²⁹ Úroveň rentability kapitálu slovenských bánk dosiahla k marcu 2022 úroveň 6 %, oproti mediánovej hodnote krajín EÚ na úrovni 8,1 %.

³⁰ V rokoch 2017 až 2019 sa kapitálová primeranosť pohybovala okolo úrovne 18,5 %.

³¹ Medzištvrtročný pokles kapitálovej primeranosti vo veľkých bankách o 0,7 p. b.

³² Nárast solventnosti systémovo menej významných bánk o 0,7 p. b. v druhom štvrtroku 2022.

Prejavilo sa sprísnenie makroprudenciálnej regulácie v miere zlyhaní v Európe?

Touto otázkou sa zaoberali autori štúdie Medzinárodného menového fondu³³. Autori na údajoch za roky 2008-2017 z krajín EÚ dospeli k záveru, že, sprísnenie makroprudenciálnej politiky po roku 2008 znížilo riziko zlyhaní nielen vo finančnom, ale aj v nefinančnom sektore. Riziko zlyhania sa znižuje tak z krátkodobého ako aj dlhodobého horizontu. Zároveň vyššie kapitálové požiadavky zlepšujú dlhodobú odolnosť finančného sektora, ale za cenu zvýšenia dlhodobého rizika zlyhania v nefinančných sektoroch. Banky totiž na prísnejšie kapitálové požiadavky zvyčajne reagujú zmenami vo svojej bilancii a niekedy aj v ponuke úverov, čím ovplyvňujú financovanie aj ostatných sektorov. Posilnenie mechanizmov pre záchranu zlyhávajúcich bánk pôsobí z dlhodobého hľadiska zmierňujúco na riziko zlyhania vo finančnom a nefinančnom sektore.

Môžu európske dlhopisy plniť úlohu bezpečných aktív?

Odpoveď na túto otázku hľadali autori štúdie ECB³⁴ prostredníctvom analýzy údajov dlhopisov EÚ vydávaných za účelom financovania programov EÚ. Podľa autorov štúdie dlhopisy EÚ majú potenciál naplniť definíciu bezpečného aktíva, ktoré dosahuje vysokú úverovú kvalitu a ktoré si zachováva hodnotu aj v zlých časoch a obchoduje sa s ním na likvidných trhoch. Autori ukazujú, že dlhopisy vydané Európskou úniou sú investormi všeobecne považované za dlhopisy vysokej kreditnej kvality. Navyše si dokážu udržať hodnotu aj v zlých časoch, čo dokumentuje aj vývoj ich výnosového rozpätia oproti nemeckým dlhopisom, ktoré sa počas koronakrízy výraznejšie nemenilo. Zároveň nové emisie dlhopisov určených na financovanie programov SURE a NGEU pomohli zlepšiť likviditu trhu s dlhopismi EÚ z predchádzajúcich nízkych úrovní a tiež znížili prémiiu za riziko likvidity. Hlavná prekážka toho, aby dlhopisy EÚ dosiahli stav skutočne bezpečného aktíva denominovaného v eurách je v súčasnom systéme, keď sú tieto aktíva používané iba na financovanie jednorazových, časovo obmedzených programov EÚ, ktoré sú určené na financovanie konkrétnej pomoci v krajinách EÚ.

Ovplyvňuje vývoj cien nehnuteľností viac ich ponuka alebo dopyt?

Túto otázku si položili autori štúdie americkej centrálnej banky FED³⁵. Na základe analýzy detailných údajov inzerovaných nehnuteľností po celých Spojených štátoch amerických za obdobie rokov 2002-2021 sa prostredníctvom modelu Housing search autori snažili rozlíšiť faktory formujúce ceny nehnuteľností na strane ponuky a dopytu. Podľa autorov sú to zmeny v dopyte po bývaní, ktoré výrazne vplyvajú na krátkodobé výkyvy v predaji domov, a tým ovplyvňujú aj ich cenu. Kolísanie ponuky zohráva len obmedzenú úlohu. Zníženie ponuky počas koronakrízy malo menší vplyv na zrýchlený rast cien nehnuteľností v čase pandémie, ktorý bol stimulovaný najmä zvýšeným dopytom. Nové ponuky na predaj nehnuteľností až o 300 %), aby sa tempo rastu cien nehnuteľností udržalo na úrovni spred pandémie. Analýza potvrdila aj silnú citlivosť dopytu po bývaní od zmien úrokových sadzieb na hypotéky, kým ponuka nereaguje na zmeny úrokovej sadzby v takej miere. To naznačuje, že politiky, ktoré ovplyvňujú dopyt po bývaní prostredníctvom úrokových sadzieb, majú potenciál ovplyvniť dynamiku trhu s bývaním.

Má zverejňovanie výsledkov stresových testov bánk v EÚ vplyv na ceny akcií bánk?

Podľa štúdie ECB³⁶ zverejňovanie výsledkov stresových testov prináša investorom na akciových trhoch nové informácie. Banky dosahujúce slabé výsledky v stresových testoch zaznamenávajú po zverejnení výsledkov v priemere zníženie výnosov a zvýšenie volatility, zatiaľ čo pre banky s dobrými výsledkami platí opak. Stredne výkonné banky nezaznamenávajú výrazné zmeny v cene a volatilitu hodnoty ich akcií. Tieto výsledky naznačujú, že zverejnenie výsledkov stresových testov zvyšuje cenové rozdiely v akciách „dobrých“ a „zlých“ bánk, čo možno interpretovať tak, že stresové testy pomáhajú trhu rozlišovať kondíciu jednotlivých bánk.

Makroprudenciálny komentár - september 2022 bol prerokovaný v Bankovej rade NBS dňa 27. 9. 2022. Publikácia neprešla jazykovou úpravou. Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja.

³³ Belkhir, M., Naceur, S. B., Candelon, B., Wijnadts, J.-CH., (2022), Macroprudential Regulation and Sector-Specific Default Risk, IMF, WP/2022/141, júl 2022.

³⁴ Bletzinger, T., Greif, W., Schwaab, B., (2022), Can EU bonds serve as eurodenominated safe assets?, ECB, WP/2712, august 2022.

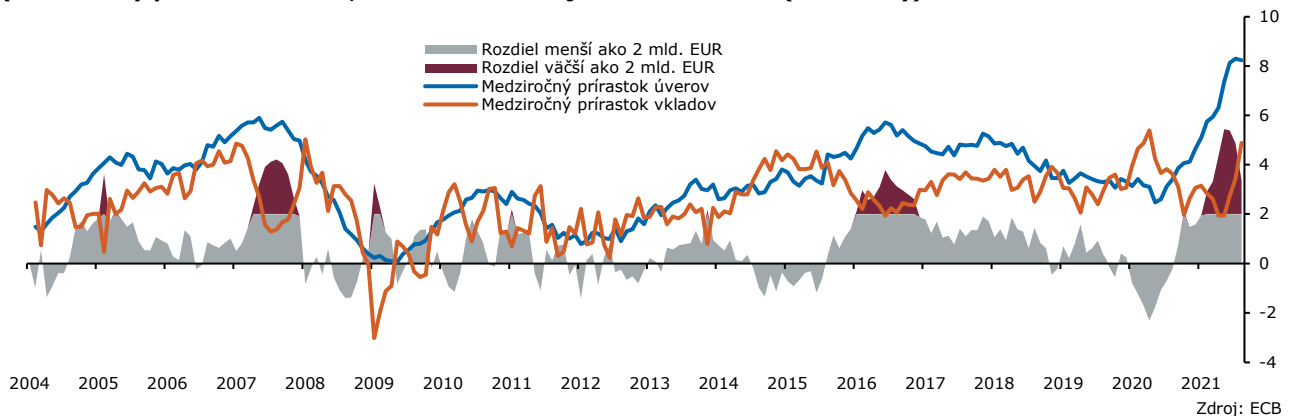
³⁵ Anenberg, E., Ringo, D., (2022), Volatility in Home Sales and Prices: Supply or Demand?, FED, WP 2022-041, jún 2022.

³⁶ Durrani, A., Ongena, S., Marques, A. P., (2022), The certification role of the EU-wide stress testing exercises in the stock market. What can we learn from the stress tests (2014-2021)?, ECB, WP/2711, august 2022.

Tematická príloha: Banky menia svoje správanie pri riadení likvidity

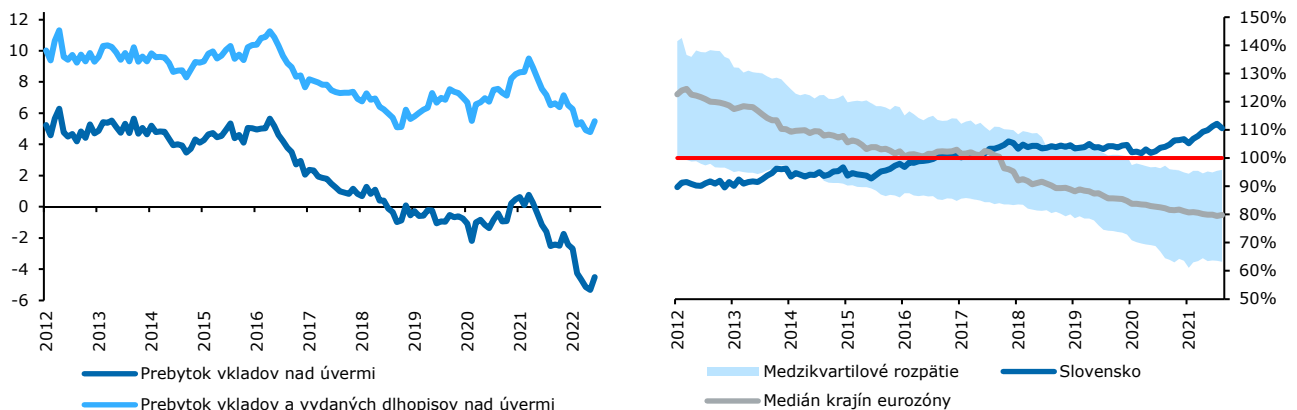
Štruktúra a cena stabilných zdrojov³⁷ sa stávajú čoraz aktuálnejšou témou aj pre slovenské banky. Počas roka 2022 medziročný prírastok úverov výrazne presahoval prírastky vkladov (Graf 11). Takáto kombinácia úverovej aktivity bánk a aktuálnej situácie na trhu vkladov spôsobila, že pomer úverov voči vkladom v bankovom sektore sa po období miernej fluktuácie tesne nad 100 % od konca roka 2016 do polovice roka 2021 už pevne usadil nad hodnotou 100 % (Graf 12).

Graf 11 Vysoký prírastok úverov ako hlavný faktor úbytku stabilných zdrojov (Medziročný prírastok úverov, vkladov a ich vzájomného rozdielu (mld. EUR))

Aj keď je objem úverov už vyšší ako objem vkladov, situácia v bankovom sektore nie je z historického pohľadu dramatická. Pohľad na rôzne úrovne stabilného financovania voči dlhodobým finančným aktívam naznačuje, že bankový sektor má naďalej dostatok stabilných zdrojov financovania. Za povšimnutie však stojí vývoj za ostatných 18 mesiacov, keď bankový sektor spotreboval v krátkom čase celý svoj dovtedajší rekordný prebytok stabilného financovania³⁸. Objem tohto prebytku zodpovedá stabilným zdrojom, ktoré bankový sektor získal emisiami dlhopisov za ostatného 3 a pol roka, ktoré výrazne pomohli navýšiť zdroje stabilného financovania z historických miním na prelome rokov 2018 a 2019. Dnes sa však banky napriek veľkému potenciálu³⁹ nemôžu, vzhľadom na menej priaznivé trhové podmienky⁴⁰, spoliehať na tento zdroj financovania.

Graf 12 Rýchly úbytok zdrojov stabilného financovania (Ľavý graf: Vývoj čistých prebytkov jednotlivých úrovni stabilného financovania (mld. EUR), pravý graf: Vývoj podielu úverov na vkladoch v medzinárodnom porovnaní (%))

Uvedené zmeny v bilancii bankového sektora je do veľkej miery možné vysvetliť situáciou v segmente retailu. Zrýchľovanie tempa rastu úverov, najmä úverov na bývanie, výrazne predbehlo vývoj na zostatkoch bežných účtov domácností. Tie dokonca v niektorých mesiacoch poklesli, čo môže byť dôsledkom zmeny spotrebiteľského správania domácností pod vplyvom post-pandemického otvárania ekonomiky a inflačných očakávaní. Prvýkrát sme tak v retaili zaznamenali stav, keď objem úverov predbehol objem vkladov⁴¹.

³⁷ Za stabilné zdroje sa považujú najmä vklady klientov, emitované dlhodobé cenné papiere a kapitál.

³⁸ Za obdobie apríl 2021 až jún 2022 poklesol prebytok stabilného financovania voči dlhodobým finančným aktívam z hodnoty 4,8 mld. € na úroveň 0,1 mld. €.

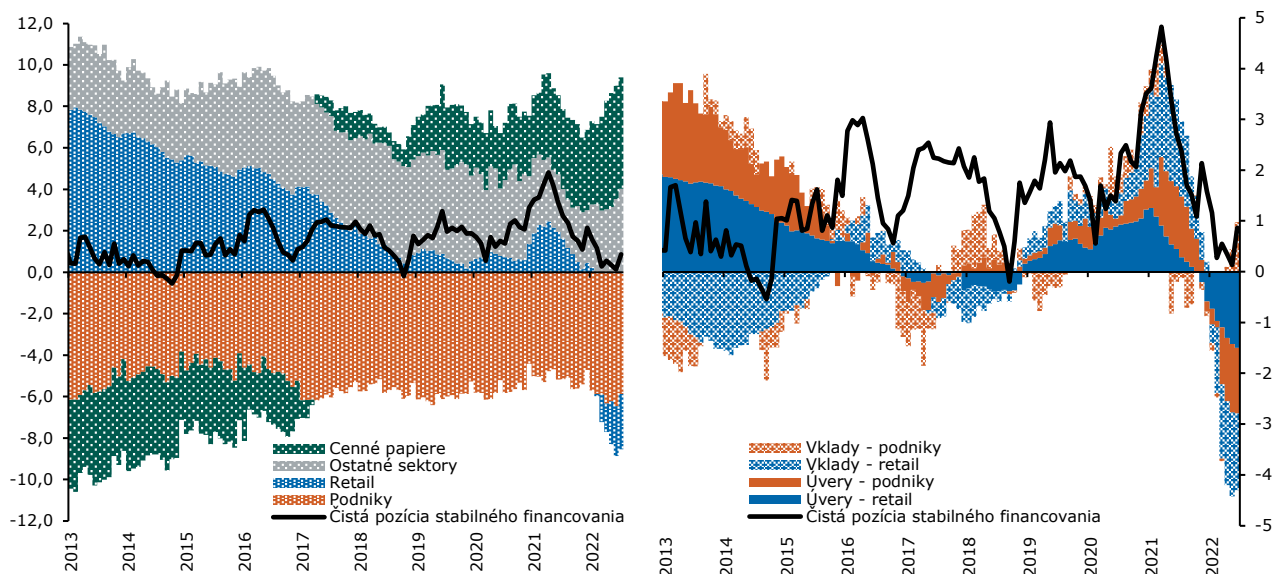
³⁹ Za predpokladu neustálej obnovy portfólia v objeme vylúčených úverov z potenciálneho krycieho bloku z dôvodu splatnosti, zlyhania, resp. iného porušenia regulačných podmienok, je potenciál novo-vydávaných krytých dlhopisov približne na úrovni 18 mld. €. Potenciál bol vyčíslený na bankách so sídlom na Slovensku, ktoré by boli schopné zostaviť krycí blok za emisiu v minimálnom objeme 250 mil. €.

⁴⁰ V júli 2021 dosahoval výnos do splatnosti krytých dlhopisov lokálnych bánk so zostatkovou splatnosťou 5 rokov zápornú hodnotu v priemere -0,15 % p. a., v decembri 2021 približne +0,3 % p. a., zatiaľ čo v júli 2022 už cez 1,5 % p. a.

⁴¹ Situáciu pozorujeme od februára 2022, k júlu 2022 dosahuje previs retailových úverov nad vkladmi hodnotu 2,7 mld. €.

V medzinárodnom porovnaní sa slovenský bankový sektor radí medzi trhy s hodnotami regulačných ukazovateľov LCR a NSFR pod úrovňou mediánu krajín EÚ. A to pri ich rýchlejšom poklese od júna 2021. Ku koncu prvého štvrťroka 2022 bola hodnota ukazovateľa krytia likvidity (LCR) slovenských bánk na úrovni 157 %, čo je viac než 30 p. b. pod mediánom krajín EÚ a tretia najnižšia reportovaná hodnota⁴². Ukazovateľ čistého stabilného financovania (NSFR), ktorý je záväzný len od júna 2021, je za slovenský bankový sektor na úrovni 126 %, piaty najnižší v EÚ⁴³.

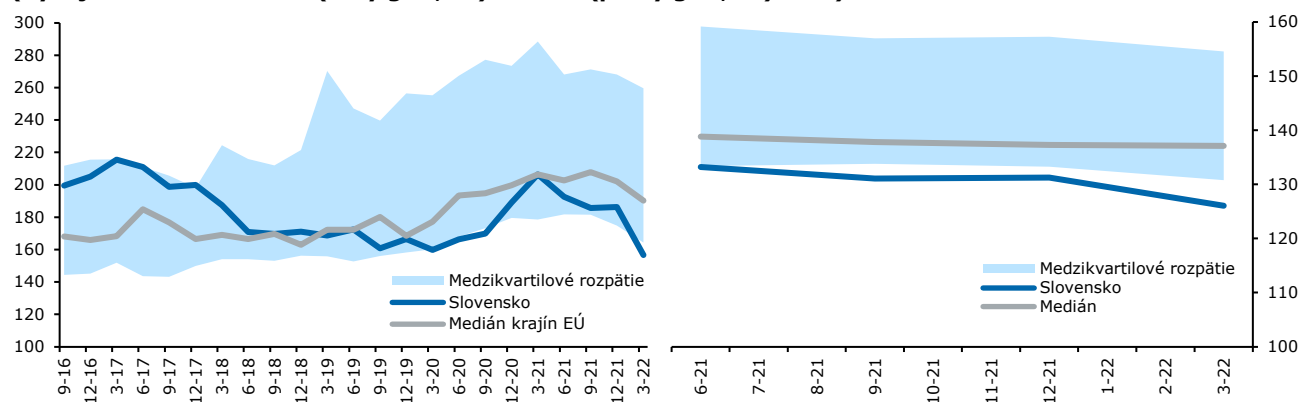
Graf 13 Retailový segment ako hlavný faktor poklesu čistej pozície stabilného financovania (Vývoj prebytkov stabilného financovania pre jednotlivé segmenty (ľavý graf, mld. EUR) a príspevok odchýlky ročných prírastkov úverov a vkladov retailu a podnikov od ich priemeru za obdobie 2017-2019 (pravý graf, mld. EUR))

Zdroj: ECB

Poznámka: Čistá pozícia stabilného financovania je rozdielom stabilných zdrojov financovania (vklady, emitované dlhopisy a kapitál) a dlhodobých finančných aktív (úvery a nakúpené cenné papiere).

Graf 14 Rýchlejší úbytok vankúša likvidity a prebytku stabilného financovania (Vývoj ukazovateľov LCR (ľavý graf, %) a NSFR (pravý graf, %) v EÚ)

Zdroj: ECB

Poznámka: Čistá pozícia stabilného financovania je rozdielom stabilných zdrojov financovania (vklady, emitované dlhopisy a kapitál) a dlhodobých finančných aktív (úvery a nakúpené cenné papiere).

Trendy, ktoré na bankovom trhu pozorujeme od prvej polovice roka 2021, sa tak naďalej zintenzívňujú. Ich silnejšie dôsledky možno pozorovať predovšetkým v bankách s agresívnejšou obchodnou stratégiou. Po postupnom vyčerpaní vankúša likvidity, spotrebovaného predovšetkým na financovanie úverov, sa ich biznis model v čase zhoršených trhových podmienok dostáva pod čoraz väčší tlak. Urýchliť by to mohla aj zvýšená orientácia na krátkodobé formy financovania. Ich obmedzené a dočasné využitie nemusí predstavovať zásadný problém, avšak ich širšie využívanie v prostredí rastúcich úrokových sadziieb môže negatívne ovplyvňovať udržateľnosť obchodného modelu bánk cez výraznejší pokles čistej úrokovej marže.

⁴² Pred Francúzskom (154 %) a Luxemburskom (146 %), pričom hodnoty LCR pre Nemecko, Českú republiku, Maďarsko a Grécko neboli zverejnené.

⁴³ Hodnoty NSFR za Litvu a Českú republiku neboli zverejnené. Nižšie hodnoty NSFR sú evidované pre Grécko (123 %), Francúzsko, Švédsko (obe po 120 %) a Fínsko (117 %).